

ԽՕՍՈՂ ՍԵՂԱՆ

(ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՅ ՖԱՆՏԱՍՏԻԿ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

«Ջղայիններին արգելում է ընթերցումը»

I

Ժամը տասին սկսեցին գալ հրաւիրուածները: Նոր-տարուն դիմաւորելու համար պիտի այդպէս ուշ գաին, կէս գիշերին սեղան նստէին և մինչև լոյս զուարճա-նալին:

Սրահը շքեղապէս կահաւորած էր: Օճոռքից իջ-նող լամպը աղօտ լոյս էր սփռում, բայց հնոցի մէջ վառուող մեծ կրակը ճարճատում էր և կարմրցնում ա-մեն կողմ դրուած տրօպիքական ծաղիկները: Յախ կող-մի կիսաբաց դռնից երևում էր պայծառ լուսաւորուած մեծ սեղանատունը, ուր ծառաներ և աղախններ զբա-ղուած էին սեղանը ծանրաբեռնելով: Աջ կողմի դուռը հանում էր դէպի ննջարանը. կիսաբաց վարագոյրից ներս էր գալիս այնտեղ վառուող կանաչ մի լոյս, որ դուրս էր հոսում չինական լապտերից:

Տանտէրն ու տանտիկինը հազնուած—մէկը սև, միւսը երկնագոյն կապոյտ, ժպիտը գէմքերին, դիմաւո-րեցին հիւրերին:

Առաջին եկողները երկու պարոններ էին: Մէկը հաշտարար դատաւորն էր—տան վաղեմի բարեկամը, իսկ միւսը տանտիկնոջ եղբայրը—մի լայտնի խաղամու, որ մտնելուն պէս կանաչ սեղանը լամպի տակ քաշեց, երկու մոմ վառեց, խաղաթղթերը հանեց և հրաւիրեց միւսներին նստելու:

—Ես չը պիտի խաղամ. ասաց քուրը—հսկելու եմ

ընթրիքը պատրաստելու վրայ:

— Սեդրակն ինչու չէ եկել. գոչեց գատաւորը—
խնդրել էի որ շուտ գար:

— Գուցէ քրոջը և հարսի հետ կը գայ:

Ո՛չ. նա առաջ պիտի գար:

Եւ երեք հոգի նստեցին սեղանի շուրջը: Բայց իսկոյն յետոյ՝ զանգահարեցին: Սեդրակն էր. լիսնամեայ մի հաստափոր և կարճահասակ անձ, լերկ գտնգով, ճիւղաւորած մօրուքով և ճարպոտ աչքերով:

Այժմ չորս հոգի դարձան և սկսեցին թղթախաղը: Գռնհիկ մի խօսակցութիւն բացուեց եղանակի ցրտութեան մասին, յետոյ, ընդմիջաբար թէ՛ խմեցին, ըմբոսեցին քիչ այս ու այն տնձի, դատափետեցին քաղաքային վարչութիւնը, իսկ տանտիկինը մի քանի ըոպէ կանգ առնելով նոցա մօտ, պատմեց իր դիմակահանգէս զնալը և այնտեղ տեղի ունեցող արկածները:

Ընդհանուր զուարթութեան և ծիծաղի մէջ՝ եկան նաև Սեդրակի քորը, հարսը և եղբոր աղջիկները:

Քոյրը մի պառաւ աղջիկ էր: Թէև մաղերը ներկել էր և դէմքը շպարել, սակայն պառաւութեան խորշոմները և դէմքի ալլանդակուած դծերը ծածկել չէր յաջողուել: Հարսը՝ կարճահասակ, համակրելի գծերով և Ժպիտով սակաւախօս կին էր, իսկ նրա աղջիկները զուարթ, ծիծաղկոտ և շարժուն երկու մանկամարդ կոյսեր էին, որոնք մտնելուն պէս զուարթութիւնը աւելացրին այդ կիսախաւար և կահերով ծանրացած սրահում:

Սկսեցին նոր, եկող տարուայ մասին խօսել: Օրիորդներից մէկը նուազեց դաշնամուրի վրայ, բերին թէ՛, այս ու այն նիւթի վրայ ճառեցին և Վառօն—պառաւ աղջիկը—կարեւոր ու բարձր ձայնով հարցրեց տանտիկնոջ.

— Ուրիշ հիւրեր էլ կան գալիք, Սօֆիա:

— Մի դերասան միայն.— Սարգսեանը:

— Այո՛, ճանաչում եմ... Նրան էլ հրաւիրեցիք:

— Սարգսեան... ասաց Սեդրակը առանց խաղը ընդհատելու.— Բնջ մարդ է դա. իզուր էք հրաւիրել. էլի պիտի սկսի իր ալլանդակութիւնը:

— Ոչե՛նչ. ծիծաղեց տանտէրը.— քիչ մեզ կը ծիծա-

դեցնի. շուտիկ մարդ է... Եւ յետոյ մենակ է և օտար այստեղ... Խեղճս եկաւ, կանչեցի որ նոր-տարուան գոնէ ընկերութիւնով դիմաւորի:

— Դէ, ի հարկէ. ասաց դատաւորը — լաւ էք արել...

Բայց իսկապէս այնքան էլ շուտիկ չէր այդ դերասանը, որ մի քանի ըոպէից յետոյ, խիստ կանոնաւոր հաճնուած ու երեսը բոլորովին գերծած՝ ներս էր մտնում: Նիհար, դժգոյն և տխուր դէմքով մի երիտասարդ էր:

Պառաւ աղջիկը արհամարհոտ ու հպարտ՝ պարզեց նրան իր ձեռքը՝ վոլտէրեան աթոռի միջից, և բարեհաճեց հարցնել թէ ինչ նորութիւններ կային: Սեդրակը ձեռքը ետ պարզեց և այդպէս ընդունեց բարեւը: Միայն տանտիկինն ու միւսներն էին որ սիրալիր ընդունելութիւն ցոյց տուին:

Այդ բոլորը սակայն չը խանգարեց դերասանին: Նա շուտով հնարք գտաւ մինչև իսկ պառաւ աղջկան ծիծաղեցնելու և քիչ յետոյ արդէն սրան-նրան մի քանի խօսք ասելուց յետոյ, տեղաւորուեց հօրսի կողքին և մեղմ ձայնով մի բան էր պատմում նրան:

Ժամը շուտով տասնեւմէկը կը լինէր: Ամենքը թէյ խմեցին, խմբերի բաժանուած խօսակցում էին և երբեմն էյ լուռ՝ դիտում էին պարոնների խաղը:

— Այսպէս չի լինիլ. խօսեց վերջապէս Վառօն — տխուր ենք անցկացնում, պարոններ... կարծէք ինչ որ տխուր բան է պատահելու... պէտք է ուրախ դիմաւորել նոր-տարուն, որ բաղտաւոր լինենք: Սեդրակ, թողէք խաղը...

— Ինչո՞ւ. խօսեց դատաւորը — մենք խօ ձեզ չենք խանգարում... Զուտըճացէք. մինչև իսկ կը մասնակցենք ձեզ...

— Նուազեցէք, երգէք... խրատեց Սեդրակը — և կամ դուք էլ խաղացէք...

Եւ այդ միջոցին էր, որ աղօտ լոյսով սրահի մէջ մի տարօրինակ դէպք պատահեց:

II

Հնոցի լոյսը թէև քիչ իջել էր, բայց աւելի կարմրագոյն ընկել էր ճիշտ ննջարանի դռան բարակ վարագուրի վրա: Լամպը գոլորշիով պատած՝ աւելի մեղմացրել էր լոյսը:

Յանկարծ, հազիւ թէ դատաւորը լռել էր, լսուեց սենեակի մէջ մի կծու սուլոց, յետոյ կարծես մի խիստ քամի անցաւ սրահից և մէկէն, կանաչ սեղանի վրայ դրուած երկու մոմերն էլ հանգան:

Խաղացողները զարմացած կանգ առին, պառսւ աղջիկը ոստնեց տեղից, տանտիկինը վազեց լուցկի որոնելու, իսկ այդ միջոցին աղջիկներէց մէկը սոսկման մի ճիչ թրձակեց և գոչեց.

— Նայեցէք, նայեցէք...

Հնոցի լոյսի տակ կարմրած դռան վարագուրը ուռել էր առագաստի նման և արագ երերում էր:

— Ննջարանի լուսամուտը բացուել է... կռահեց տանտէրը մի վարկենի շուարումից յետոյ և վազեց դէպի այն կողմը:

Սահայն, երբ կամենում էր ներս մտնել, վարագուրը ուժգին երերաց և այնպէս մտրակեց նրա դէմքը, որ սա ահաբեկ՝ ետ քաշուեց: Երկու աղջիկները սոսկումով կրպան իրենց մօրը: Պառսւ աղջիկը գունատ կանգնած՝ դողում էր. խաղացողները ոտքի ելան:

— Է՛, բայց, ոչինչ չը կայ, մի վախենաք... ձայնեց դատաւորը:

Եւ ներս մտաւ ննջարանը, ուր նա մի ըոպէ մը նալուց յետոյ գոչեց.

— Լուսամուտի դռնակն է բացուել և խիստ քամի է փչում:

— Այո՛. ասաց դերասանը խուլ ձայնով— հիւսիսային մի դառնաշուռն է քամի է բարձրացել...

Տանտէրն էլ մտաւ ննջարանը դատաւորի ետևից և երկուսն էլ մնացին այնտեղ:

Այս կողմում տանտիկինը գտել էր լուցկին, վառեց կանաչ սեղանի մոմերը և այժմ նոքա սկսեցին պլպլալ դեղին տխուր լոյսով:

—Որքան վախեցալ. շնչաց աղջիկներից մէկը:

—Յիմար մի լինէք. ասաց նեղացած հօրաքորը՝ կը պաճ դաշնամուրին—քամուց էլ մարդ կը վախենայ:

—Անշուշտ, արեց դերասանը խորհրդաւոր կերպով—թէ և նա մտրակի, ջարդի, բայց չը պիտի վախենալ...

—Ի՞նչ էք անում ներսում. գնաց դէպի ննջարանի դուռը տանտիկինը:

—Ոչինչ, ոչինչ, լսուեց տանտիրոջ ձայնը—կը գտնք այժմ...

Եւ իրաւ, նախ դատաւորը դուրս եկաւ ննջարանից, յետոյ տանուտէրը և դուռը ետևից ամրապէս փակեց:

—Խիստ քամի է բարձրացել... ասաց նա:

Եւ ձայնը դողում էր: Թէ նա և թէ դատաւորը զգալի կերպով գունատ էին, սակայն ոչ ոք չը նկատեց այդ:

—Շարունակենք. ասաց դատաւորը և նստեց խաղասեղանի առաջ:

Քիչ լռութիւնից յետոյ, Վառօն նստեց իր աթոռի մէջ, օրօրուեց և ասաց.

—Ե՛ս էլ վախեցալ... Կարծեցի ոգիներ էին...

—Ի՞նչ... մոմուաց դատաւորը—ոգիներ... ի՞նչ երեխայնութիւն...

—Թող, Վառօ, ձայնեց եղբայրը—ամէն բանի մէջ դու հէնց ոգիներ ես տեսնում:

—Եւ ի՞նչու ոգի չը լինի ամէն բանի մէջ. աւելացրեց տանտիկնոջ եղբայրը փիլիսոփայօրէն—ասում են որ օգի մէջ անգամ կայ...

—Չը գիտեմ. դողաց Վառօն—երբեմն հաւատում եմ, որ մեր մեռածների հոգիները գալիս են մեզ մօտ... ինչ որ սպիրիտիստներ էլ պնդում են այդ:

—Երեխայնութիւն... ասաց ուժգնութեամբ դատաւորը—Ոգի չը կայ...

—Պ. Դերասանը գուցէ գիտենայ. շարունակեց Վառօն—ասում են որ իբր թէ մեռածների հոգիները հաղորդակցութեան մէջ են մտնում մեզ հետ, և, երբ

չենք հասկանում—այն ժամանակ սեղանների միջոցով են մեզ հետ խօսում...

—Միայն թէ գրասեղանի և ոչ թէ խաղասեղանների. ասաց կծու կերպով դերասանը:

—Միթէ ճիշտ է այդ. հարցրեց հարսը:

—Ե՛ս էլ լսեմ եմ. աւելացրեց տանտիկինը—Ասում են որ սեղանը շարժւում է... Ձեմ հաւատում, ֆօկլոսներ կը լինեն:

—Դէ ի հարկէ. գոչեց արհամարհաբար Սեդրակը—Բնչ ոգի, Բնչ բան... Հանգիստ թողէք մեռածներին... Այնպէս չէ, պ. դերասան:

—Ձը գիտեմ. խօսեց դերասանը—բայց ինչ թւում է, որ ոգիներ կան... Եւ կամ կան բաներ, որոնք ոգի ունեն. որովհետեւ կաշկանդեցէք որքան կուզէք այդ բաները, սակայն նրանց ոգիները կը խօսեն... Կաշկանդեցէք, օրինակ հէնց լեզուն... և սեղանները կը խօսեն նրա փոխարէն... Երբ դառնաշուկայ քամիներ խեղտեն ոգիներին, նրանք սեղանների միջոցաւ են սկսում խօսել... Ես ինքս տեսել եմ այդ՝ հեռու-հեռախօսում անգամ... Սեղանը—գրասեղանը շարժւում էր և նշաններով շատ բան ասում... Տեսել եմ և աւելին.—երաժշտական խաղը՝ կոկորդի մէջ խեղդուած, գործիքը պահարանի մէջ փակած՝ հնչում է... և հնչում՝ թէև տխրագին, բայց աւելի պարզ և աւելի ցնցիչ... Տեսել եմ նոյնպէս թէ ինչպէս ոտները ամուր կապած գրասեղանը լանկարծ, ինքն իրեն՝ աղատուում է կապերից և գնում ուզած տեղը... Ասում են որ գրասեղանը շղթայել անհնար է...

—Ինչպէս... բայց այդ Բնչ ալլանդակ բաներ էք ասում, մէկը միւսից տարօրինակ. գոչեց տանուտէրը խաղաթղթերը ցած նետելով.—Հարբած խօ չէք, պ. Սարգսեան:

—Բայց ոչ. ժպտաց դերասանը—ամբողջ ախորժակըս պահել եմ այսօրուայ համար... Հարբած չեմ. ձեզ իրողութիւններ եմ պատմում:

Դատաւորն էլ դադարեց խաղալուց և դերասանին նայեց:

—Այո. շարունակեց վերջինս... Եւ եթէ կուզէք,

մի համառօտ դէպք պատմեմ ձեզ... Մի անհաւատալի
երողութիւն... ջղերը թոյլ ունեցողները թող չը լսեն...

Կանայք դողացին. աղջիկները վախեցած՝ աչքերը
մեծ մեծ բաց արին, բայց և հետաքրքրութեամբ մօտ
եկան:

— Ե՛հ, թողէք, պ. Սարգսեան. մէջ մտաւ տան-
տիկինը—հերիք է կատակներ անէք, բնէ էք վախեց-
նում տիկիներին:

— Բայց ո՛չ, ով է վախեցողը. բռնադբօսիկ կերպով
ծիծաղեց Վառսն—քէ՛չ ենք լսել հեքեաթներ, լիմա-
րական զրոյցներ... Պատմեցէ՛ք, պ. դերասան, սովոր
ենք մենք էֆէքտաւոր բաներ խօսող դերասաններ
լսել:

— Շնորհակալ եմ. խոնարհուեց ծաղրաբար դերա-
սանը—ես կը պատմեմ ուրեմն և համարեցէք պատ-
մածս հեքեաթ, եթէ դա ձեզ կը միտիթարի...

Յետոյ չարամիտ ժպտաց, քաշուեց հնոցի կարմիր
լոյսի մէջ, կռթնեց դաշնամուրին և պատմել սկսեց:

Խաղացողները կանգ էին առել: Սեզրակն էր մի-
այն, որ խաղաթղթերը կուտած ձեռքին՝ խառնում էր
ջրաձգօրէն և արհամարհոտ կերպով, ճարպոտ աչքերի
շուրջը ներողամիտ ժպիտ կազմած՝ լսում էր:

Լամպի լոյսի շուրջը ցորենագոյն գոլորշիի մի բակ
էր կազմուել և սենեակը աւելի խաւարի մէջ ձգել:

III

... «Մի օր իմ ընկերներից մէկը — սկսեց դերասանը —
տարաւ ինձ սպիրիտիստների փորձերին ներկայ գրու-
նուելու: Խնդրել էի տանել: Այդ օրը հաւաքուել էին
մօտ 15 հոգի: Խօսեցնում էին մի ինչ որ տանջուող
ոգու, որ իր պատմութեան կէսը պատմելով անցեալ
փորձին, խոստացել էր շարունակութիւնը այս անգամ
պատմել: Եւ նկատեցէք, որ խօսող ոգին յաճախ ան-
կապ բաներ էր ասել և յաճախ գանգատել, որ ճշմա-
ները չեն թողնում», որ ինչ որ չար ոգիներ «արգե-
լում էին իրեն խօսելու» և այլն և այլն: Խոստովանում
եմ, այդ երեկոյ քէֆս տեղն էր և մտադրել էի մի

լաւ օլին խաղալ այդ ոգեկոյների զլիւին: Ախր ինչպէս կարելի է երևակայել, որ մի խումբ մազ ու մօրուքով մարդիկ հաւաքուեն նստեն մի կիսախաւար սենեակում, դէմքերը երկարացրած, աչքերը չռած լսեն մի ինչ որ ընկնաւորի բարբաջանքները և յետոյ, հաւատան, որ այդ բոլորը ճիշտ են, որ ընկնաւորի միջոցաւ ոգի է խօսում և այլն և այլն:

«Երբ ներս մտայ, արդէն սկսել էին: Զիշտ այսպէս մի լոյս էր սենեակում, աղօտ, ցորենագոյն... հընոցի կրակն էլ այսպէս կարմիր լոյս էր սփռել, դրսումըն էլ փչում էր խստաշունչ, ամէն բան սառեցնող քամի...»

«Ինչ տեղ տուին մի անկիւնում: Խաւար անկիւնում նստել է մէդիումը՝ քնածի նման, զլուխը աթոռի թւի վրայ դրած և խօսում է. իսկ մէկը գրում է... լարում եմ ուշադրութիւնս... ոչինչ չեմ հասկանում... միայն բառեր:

«—Ոգին չէ ուզում խօսել... ասաց ընկերս ականջիս—կաշկանդուած է... չեն թողնում խօսի:

«—Մի բաժակ կոնեակ տուէք, երևի մըսում է. կատակեցի ես:

«—Յիմար, ասաց ընկերս—քեզ կոնեակը խօսեցնում է, բայց երբ ոգին կաշկանդուում է, նրան այլ ևս դժուար է խօսեցնել:

«—Ապա ինչ անենք... գնանք ուրեմն:

«—Ո՛չ, սպասիր...»

«Եւ իրաւ, այդ միջոցին մի այլանդակ բան էր տեղի ունենում սենեակում: Անկիւնում դրուած ծանր գրասեղանը ինչ որ կարծես շարժւում էր, թէ ես էի շարժւում խմածս կօնեակից—չը գիտեմ, միայն բոլորն էլ վազեցին դէպի մեծ գրասեղանը, հաւաքուեցան նըրա շուրջը, և, Աստուած է վկայ, մազերս բիզ-բիզ եղան, երբ տեսայ թէ ինչպէս ահագին սեղանը շարժւում էր տեղից, սահում յատակի վրայով և իր վրայ պտույտներ գործում...»

«—Ես հարբած եմ... բոթեցի ընկերոջս—բայց դ՛ու ասա, սեղանն է այդ շարժուողը:

«—Այո, գրասեղանն է:

«—Ինքն իրնն է շարժւում:

«—Անշուշտ... ոգին նրա միջոցով է ուզում խօսել:

«—Յիմարութիւններ...

«Ու դէն եմ հրում ամէնքին, ճուռում դէպի գրասեղանը, չեմ թողնում ո՛չ մէկին մօտենալ... Այո՛, շարժւում էր անպիտանը, մի ոտքով՝ լսելի ձայնով լատակը ծեծում...

«—Թո՛ղ, բոթեց ինձ ընկերս - միւսնոյն է, դու նրա լեզուն չես հասկանալ. հարբած մարդու բան չէ այդ. թող որ մենք պարզենք:

«Յետոյ վերցնում են թուղթ-մատիտ, ինչ որ բան հաշւում, գրում են, ուշադրութեամբ լսում ըոպէններով և նախադասութիւններ կազմում:

Կամաց-կամաց սթափւում էի: Ո՛ւր էի ես, այդ ինչ տեսակ բան էր, ինչո՞ւ էր սեղանը շարժւում, ինչ էր ասում...

«Եւ երբ պատրաստւում էի ընկերոջս հարցնել, լանկարծ տեսնում եմ որ սենեակի վերևում կապուտ լոյսի խոշոր շարժուն կաթներ դէս ու դէն են թռչկոտում, իջնում են սեղանի կողմի անկիւնը, ելնում դէպի մըթութիւնները... Մի խօսքով մի այնպիսի՝ ֆանտաստիկ բան, որ այլ ևս չը կարողացայ դիմանալ, առի գլխարկըս և դուրս փախալ...

«Միւս օրը ընկերս ինձ մօտ եկաւ: Քնած էի. նստեց անկողնիս մօտ և առաջին խօսքը որ ասաց՝ հետեւեալն էր.

«—Ոգիները կաշկանդուել են, բարեկամ... արուհետեւ սեղանները պիտի ասեն մեզ այն, ինչ որ ոգիներն էին ասելու...

«—Ուրեմն իրաւ էր, գոչեցի ես վեր թռչելով— գրասեղանը խօսում էր:

—«Այո՛, ասաց նա— նշաններով... Ոգիները չեն լռում, ոչինչ նրանց չէ կարող արգելք լինել. այս կամ այն միջոցաւ նրանք կարտայայտեն իրենց միտքը, լինի դա մեղիումի կամ գրասեղանի միջնորդութեամբ...

—«Իսկ ինչ էր ասում այդ սեղանը:

— Շարունակում էր ասել այն, ինչ որ տանջուած ոգին էր ճառում...

... Ահա, պարոններ, ինչ որ պիտի պատմէի ձեզ: Կուզէ՞ք՝ ասէ՞ք որ հարբած էի և ինձ խաբում էին, սակայն ես համոզուած եմ, որ գրասեղանները կարող են խօսել. մանաւանդ այն ժամանակ, երբ ոգիները կաշկանդւում են...

Ասաց դերասանը և անշարժ ու լուռ մնաց:

Պահ մի բոլորը չը խօսեցին, յետոյ լանկարծ դատաւորը մի մեծ և երկար քրքիչ արձակեց և գոչեց սուր ձայնով.

— Բայց պարոններ, չէ՞ք տեսնում որ պ. դերասանին յիմարացրել են և ինքն էլ մեզ է ուզում այժմ յիմարացնել:

— Ես ուզում էի տեսնել թէ էլ ինչ հեքեաթ կը պատմի մեզ պարոնը. ասաց Սեդրակը— խօսող սեղան... լսել ենք այդ... նստում են, մէկը վարպետութեամբ ձեռքով կամ ոտքով շարժում է և ահա բոլորին վախեցնում, ինչպէս հաւերի կը վախեցնեն:

— Ուրեմն դուք չէ՞ք հաւատում. խօսեց դերասանը— Շատ լաւ, տուէ՛ք ինձ մի սեղան:

— Թողէ՛ք, թափահարեց ձեռքը Սեդրակը— Իզուր կը վախեցնէ՛ք կանանց, մինչդեռ ո՛չ մի վախենալու բան չը կալ մի ֆօկուսի մէջ...

— Ա՛յ, կը տեսնենք ֆօկուս է թէ ոչ... Խնդրեմ տուէ՛ք ինձ մի փոքրիկ սեղան:

Տանտիկինը շտապեց տալ ուզածը:

Խոր լուսութեան մէջ դերասանը գորգի մի ծալքը ետ քաշեց, սեղանը դրեց յատակի տախտակի վրայ, յետոյ մօտ կանչեց ամէնքին և շրջանաձև նստեցնելով սեղանի շուրջը, պատուիրեց ձեռքերը իրար միացնել և թոյլ կերպով ափերը դնել սեղանի վրայ:

— Թող լինի... ասաց Սեդրակը ծիծաղելով— քիչ էլ երեխայութիւններ անենք... հետաքրքիր է թէ պ. դերասանը ինչպէս պիտի խօսեցնի սեղանին:

— Փօկուսներ չանէ՛ք, ծիծաղեց տանտիկինը:

— Փօկուս չի լինիլ, ասաց դերասանը— զգում եմ որ եկել է գրասեղանների խօսելու ժամանակը... Այժմ

այդպէս անշարժ նստէք մտովին բոլորդ էլ ջերմ կերպով ցանկացէք, որ սեղանը խօսի և պատասխանի մեզ։ Տիրեց նորից լռութիւն։ Բոլորը հետաքրքրուած էին։ Խորհրդաւոր բաները, որքան և երեխայական էամ լիմարական լինին, լուրջ մարդկանց անգամ հետաքրքրւում են։

— Շո՛ւտ կը լինի, չը համբերեց և հարցրեց Վառօն։

— Զը գիտեմ. դա կախուած է ընդհանուրի միահամուռ ցանկութեան խստութիւնից։

— Յո՛ւհ, ծիծաղելի է այսպէս նստելը, կարծես մանուկներ լինենք։

Բայց, չը գիտեմ քնչպէս եղաւ, հագիւ թէ նա այդ ասել էր, որ սեղանը խլրտաց ճիշտ նրա ձեռքի տակ։

Պառաւ աղջիկը սոսկումով ձեռքը ետ քաշեց և գոռաց.

— Աստուած իմ... կարծես շարժուած է։

— Այո՛, շարժուած է... խօսեց դերասանը— ձեռքերը ետ մի քաշէք և լռեցէք...

Սեղանը խլրտում էր, քիչ յետոյ տարուբերուեց այս այն կողմ, յետոյ ծանրութեամբ մի ոտքը բարձրացրեց և ամբողջապէս սկսեց ծռուել դէպի տանտիկինը։

— Ո՛վ է այս շարժողը. ձայնեց պառաւ աղջիկը— Դուք մեզ հետ խաղո՞ւմ էք, մեզ լիմարացնո՞ւմ, պ. Սարգսեան. դո՛ւք էք շարժողը։

— Բայց ոչ, երգւում եմ, օրիորդ... լռեցէք քիչ։

Եւ ինքը դերասանն էլ խորին ուշադրութեամբ նայում էր սեղանի ոտներին՝ եթէ ոչ իրականօրէն, գոնէ ձևացնելով, որ շուարած է և սարսափով բռնուած։

— Խնդրեմ ո՛չ ոք չը սեղմի և չը շարժի սեղանը... ասաց նա— ոտքերնիդ հեռու... Այդպէս...

— Մի՛թէ իրաւ շարժուած է. հարցրեց Սեդրակը միւսներին։

— Շարժուած է անիծածը. ասաց տանտիրոջ եղբայրը։

Տանտէրն ու դատաւորը միմեանց նայեցին՝ ուսերը թոթռելով։

— Եւ ապահո՞վ էք որ մէկն ու մէկը չէ շարժողը.

Հարցրեց նորեկ Սեդրակը և ծռուած՝ նայում էր սեղանի ոտներին:

Սեղանն այժմ միւս ոտն էլ բարձրացրել, սկսել էր պտտել: Նստողներն ելան:

— Նստեցէք. ասաց դերասանը — ես խօսեցնում եմ: Լուռ կացէք...

Բոլորը լուռ՝ կռացան դէպի ոտքերը:

— Սեղան, ասաց դերասանը կոմիքական հանգիստ-ւորութեամբ — հանգիստ կաց այժմ. իջիր և մի քիչ խօսիր մեզ հետ... Դէհ, եթէ տրամադիր ես, միայն իմ կողմի ոտքը բարձրացուր և երեք անգամ խփիր:

Մի վայրկեանի խոր լռութեան մէջ սեղանը իջաւ, յետոյ ծանրութեամբ բարձրացրեց ոտը և երեք չոր հարուածներով բալխեց յատակը:

— Օ'... օ... արին ամէնքը:

Խաղասեղանը թողել էին. տանտէրը փակեց ճաշարանի դուռը:

— Ես չեմ հաւատում. գոչեց խստութեամբ Սեդրակը — ձեզնից մէկն է շարժողը. ինքը պ. Դերասանն է, մեզ ուզում է խաղ խաղալ:

— Պարոն... նեղացաւ դերասանը — ասացի որ ես չեմ շարժողը. ես ինքս մինչև իսկ չեմ հաւատում եղածին... Ասացէք, տիկիներ, ձեզնից ոչ ոք չէ շարժում:

— Ո՛չ ոք, ո՛չ ոք... գոչեցին ամենքը:

— Տարօրինակ է. ասաց դատաւորը նայելով տանտիրոջ — ես լսել էի, բայց չէի տեսել և չէի հաւատում:

— Ե՛ս էլ. ասաց տանտիկնոջ ելբայրը:

— Ուրեմն տրամադիր է խօսելու. հարցրեց Վառօն ջղայնութեամբ — խօսեցրէք, պ. Սարգսեան... Ա՛խ, ես կուզէի շատ բան իմանալ... Գուշակում է... ամէն հարցի կը պատասխանէ:

— Ամէն հարցի:

— Եւ ճիշտը:

— Բոլորովին ճիշտ... Միայն թէ առաջ թողէք, մի քանի հարցեր հարկաւոր են տալ, խնդիրը պարզելու համար:

— Ո՛չ այդպէս. գոչեց Սեդրակը — ես չեմ հաւատալ,

մինչև որ փաստ չունենամ... Եթէ ճիշտ բան է այդ, ապա, թող ասի ինձ թէ որքան փող ունեմ ես...

—Այո՛, այո՛, ձայնեցին ամենքը—թող ասի տեսնենք։

—Իսկ դուք ճիշտ գիտէք թէ որքան է ձեր սեփական փողը... ասաց դերասանը նշանական կերպով։

—Ի՞նչպէս... շփոթուեց Սեդրակը—իմ փողերի հաշիւը չը գիտեմ ես...

—Անշուշտ... գիտէք... լա՛ւ...

Արեց դերասանը մի ժպիտով, կռացաւ դէպի սեղանի ոտքը և գոչեց դերասանորէն.

—Ապա, սեղան, ասա մեզ թէ որքան փող ունի ճարտարապետ պ. Սեդրակը... իմ կողմի ոտքով խփեր մի հարուածը՝ մի բուբուխ...

—Եթէ այդպէս է, մինչև մի ժամ պիտի համրի, ծիծաղեց դատաւորը և նստեց։

—Տեսնենք...

Սեղանը դեռ չը շարժուեց։ Ամենքը լարուած ուշադրութեամբ, նոյն իսկ ձեռքերը սեղանի վրայ ունեցողները՝ կռացան դէպի ոտները։

Քիչ յետոյ ծանրութեամբ բարձրացաւ ոտքը և լսուեցին խուլ ու չոր հարուածներ։ Բոլորը համրում էին։ Ոտքը տասնևվեց հարուած տուաւ, յետոյ օդի մէջ մի քիչ մնաց և իջնելով՝ լռեց։

—Տասն և վեց ու կէս... ասաց դերասանը։

—Տեսա՞ք, ծիծաղեց Սեդրակը—այդքան լիմար բան չէի լսել... միայն 16 ու կէս... իսկ ես աւելի քան այդ ունեմ հէնց զրպանումս...

—Բայց պարոն, ասաց դերասանը—ի նկատի ունեցէ՛ք, որ խօսող սեղանները ստել չը գիտեն և ճշմարտութիւնը, որքան էլ կծու լինի նա—կասեն առանց քաշուելու...

—Ի՞նչ էք ուզում ասել...

—Թողէ՛ք, մէջ մտաւ տանտէրը—այդ հետաքրքիր է... Ուրիշ բան հարցրէ՛ք։

—Բայց ո՛չ, ո՛չ... գոչեց Սեդրակը—ինչ է ուզում ասել պ. դերասանը իր սեղանովը...

—Ոչինչ, ոչինչ, պ. ճարտարապետ, պատասխանեց

խուսափողական կերպով դերասանը— խօսողը ես չեմ, այլ սեղանը. և նա, զգուշացնում եմ բոլորիդ, գիտե՛ ամէն գաղտնիք. . Այժմ, տիկիններ և պարոններ, սեղանի ճշմարտութիւնը փորձենք մի ուրիշ բանով:

Եւ չը թողնելով որ ընդհատէին իրեն, դարձաւ սեղանին ու ձայնեց.

— Ապա, սեղան, ասա՛ մեզ, քանի տեսակ կերակուր պիտի ուտենք ընթրիքին:

Սեղանը նոյն ոտքով վեց հարուած տուաւ: Տանտիկինը վախեցած վեր թռաւ, տանտէրը ետ քաշուեց, քաշեց իր հետ դատաւորին և սկսեց նրա հետ փսփսալով խօսել:

IV

Ու մինչ բոլորն էլ ճնշող և խոր լուսթեան մէջ սպասում էին և մի քանիսը շտապեցին ձեռքը ետ քաշել,

— Բայց սա հրաշք է... բացականչեց պառաւ աղջիկը— սրտեղիք պիտի իմանար այդ... ձեռք է որ վեց տեսակ է կերակուրը:

— Այո. մոմուաց տանտիկինը:

— Շատ լաւ ուրեմն. կատակեց դերասանը— լաւ կուտենք և անօթի փորով չենք դիմաւորել նոր-տաւուն... Իսկ այժմ, թողէք իմանանք, թէ ո՞վ է մեզ հետ խօսողը այս սեղանի միջոցաւ:

— Ինչպէ՛ս... ճշաց Վառօն— ոգի՛...

— Եհ, էլի սկսեցիք լիմարութիւնները, մէջ մտաւ դատաւորը:

— Ապա՛ ո՞վ ուրեմն:

— Չը գիտեմ... անշուշտ մի ոգի է... տեսնենք... ասաց դերասանը— Ապա, սեղան, նոյն ոտքովը խփիր թէ ո՞վ է քո միջոցով խօսողը: Երկու հարուած՝ կը նըշանակի ոչ. երեք՝ այո: Ոգի՛ է:

— Ո՛չ:

— Կենդանի է՞մկ:

— Ոչ...

Բոլորը միմեանց երեսի նայեցին զարմացած:

—Մեռած մարդ է:

—Ոչ:

—Տարօրինակ. մոմուաց դերասանը:—Ապա ո՞վ է... Այբուբենով խօսիր... լռեցէք բոլորդ. հայերէն այբուբենով պիտի խօսի. որ տառի վրայ կանգ առնի՝ լիշեցէք... Սկսիր, սեղան:

Ու լռութիւնը տիրեց: Լսւում էր միայն սեղանի ոտքի չոր և արագ հարուածները: Քիչ յետոյ կանգ առաւ Ե դառի վրայ և նորից սկսեց: Հինգ ըոպէից յետոյ ստացուել էր... «Երկու զգացմունք» բառերը:

—Երկու զգացմունք... գոչեց Վառօն—Բնչ է ուզում ասել. ուրեմն ոգիներ չեն խօսողները, այլ զգացմունքներ... Հետաքրքիր է...: Ապա, այժմ իմացէք թէ ո՞րն է առաջինը:

—Սեղան, խօսիր, ո՞րն է առաջինը:

Ու սեղանը դարձեալ սկսեց: Այս անգամ ստացուեց մի անորոշ բառ, որ նման էր «հարց», «հտ...» և այլն անորոշ մտքերի... Նորից կրկնել տուին և նորից անորոշ միտք ստացուեց:

—Երկրորդը հարցրէք. գոչեց Սեդրակը:

—Սեղան, երկրորդը ո՞րն է, ի՞նչ բան է...

Սեղանը քիչ լուռ մնաց, ապա լանկարծ ոտքը փոխեց և ուրիշ ոտքով սկսեց տենդային, արագ, իրար խառնող հարուածներ տալ. շարժուեց, միւս ոտքն էլ բարձրացրեց, ստտել սկսեց...: Առհասարակ այնպիսի գծութիւններ արաւ, որ ոչ ոք չը կարողացաւ ծիծաղը զսպել:

—Գժւում է, տօ... բացազանչեց տանտիկնոջ եղբայրը—կարելի է քաղցած ու ծարաւ է մեզ նման:

—Հանդարտ մնացէք, ասաց դերասանը—երբեմն պատահում է այդպիսի բաներ և յայտնի չէ թէ ի՞նչու... Այս ըոպէիս կը հանդարտի:

Եւ իրաւ, սեղանը մի շարք գծութիւններից յետոյ հանդարտեց և անշարժ մնաց:

—Այժմ, սեղան, դարձաւ նրան դերասանը—ասան մեզ թէ ի՞նչ է այն երկրորդ զգացմունքը, որ խօսում է քո միջոցաւ:

Ձը գիտեմ ինչո՞ւ, մէկէն բոլորը լրջացան և ուշադրութեամբ, կարծես սրտատրոփ՝ սպասեցին: Մի ինչ որ խորհրդաւոր բան կարծես իջաւ սենեակում: Լամպի լոյսը շոգու մէջ՝ շատ աղօտացել էր, խակ հնոցի կարմիր լոյսը այժմ կանգ էր առել սեղանի ոտքերի վրայ: Եւ այդ արնեգոյն լոյսի մէջ էր, որ մի ընկեր լռութիւնից յետոյ, սեղանի ոտքը ծանրութեամբ ելաւ և սկսեց չոր, գրգռիչ և դող ազդող հարուածներով բաղխել յատակը:

Մի քանի հոգի միայն հետևում էին հարուածներին ու կրկնում այրուբէնը:

Առաջին տառն էր «Չ», յետոյ՝ Ծ, յետոյ՝ Բ:

Կազմուել էր ծնր բառը: Բոլորի սիրտը բաբախում էր. արդեօք յետոյ ինչ բառ պիտի ասէր սեղանը. — «ձեր» ինչը... ինչ էր ուզում ասել: Սեղանը նստել էր, տանտէրը դռան մօտ, երբեմն, գաղտնագողի ակնարկներ էր նետում դէպի ննջարանը. դատաւորը կռացած նայում էր. կանաչք բոլորն էլ գլուխնին ծռած՝ ձեռքերը սեղանի վրայ, դիտում էին գունատ և հնոցի լոյսը երբեմն արեան գոյն՝ էր սփռում նրանց մազերի և դէմքերի վրայ:

Սեղանի ոտքը անընդհատ բաղխում էր: Քիչ յետոյ ստացուեց «գիտակ» բառը:

— Ձեր «գիտակ»... մումուաց Սեղանը— ո՛չ մի միտք չի դուրս գալիս:

Եւ երբ ոտքը խփեց ծ գիրն ևս, տանտիկինը գոչեց.

— Գիտակցութիւնը... Այո՛, մեր գիտակցութիւնը...

— Օ... արեց պառաւ աղջիկը— մեր գիտակցութիւնը... Սարսափելի է... այսինքն՝ խղճի ձայնը... Ելէ՛ք, ելէ՛ք... բաւական է:

— Ո՛, ո՛չ. պնդեց հարսը— դեռ նստենք... Ուզում եմ օրինակ հէնց ես իմանալ թէ մեր խղճի ձայնը ինչ է ասում մեզ կամ ինչ դրոշմում մեր ճակատի վրայ:

Սեղանը բարկացած վեր թռաւ. պառաւ աղջիկը մի շանթահար ակնարկ նետեց իր հարսին:

— Բաւական է. գոռաց Սեղանը— դադարեցէ՛ք, պարո՞ն, հերթը է իմարութիւնները:

— Ինչո՞ւ. պնդեց հարսը տաքացած — քանի որ սեղանների խօսելու ժամանակն է և բերանները փակուում են, թող նա գոնէ ասէ մեզ ճշմարտութիւններ... խնդրեմ, պ. Սարգսեան, հարցրէք ինձ համար, ես ուզում եմ:

— Բայց սա անտանելի է, Լիզա. բարկացաւ նրա վրայ տալը — Բնչ ես ուզում ասել. երեխայ խօ չես որ աղպէս բաները սրտիդ մօտիկ ես վերցնում... Սրանք կատակներ են, խաղեր են միայն... ահագին կին ես, որդիների տէր...

— Դեռ այնքան էլ պառաւ չեմ. ասաց կծու ձայնով հարսը — ինչնից պառաւներն են սրտի մօտիկ վերցնում, խաղը լուրջ նկատում... խնդրում եմ նորից, պ. Սարգսեան, հարցրէք սեղանին. Բնչ կարող է ասել նա իմ մասին... լոկ ճշմարտութիւնը թող ասի...

— Հերիք է, Լիզա. համոզեց նրան տանտիկինը — արդէն ջղերիդ վրայ ազդում է այդ բոլորը... թողէք, պ. Սարգսեան... Պարոններ, գնանք սեղանատուն, քիչ յետոյ 12սը կը լինի:

— Ո՛չ. յամառեց Լիզան — ուզում եմ իմանալ, պ. Սարգսեան, հարցրէք շուտ... Եթէ ձեզնից վախեցողը կայ իր խղճի ձայնից, թող չը հարցնի. ես ուզում եմ հարցնել:

Ամէնքը լռեցին: Լռեց նաև Վառօն, բայց բարկութիւնից դեղնած սկսեց շրթունքները խածնել: Սեղրակը շփոթուած՝ քաշուեց մի մութ անկիւն. տանուտէրն ու դատաւորը գնացին դէպի լուսամուտը:

Իսկ Սարգսեանը, քիչ սրան. նրան նայելուց յետո: գլուխը երեքրցեց, յետոյ դարձաւ սեղանին և ապաց.

— Սեղան, այստեղ կամենում են, որ դու ասես թէ Բնչ կարող է գիտակցութիւնը դրոշմել իւրաքանչիւրի ճակատի վրայ... փափուկ և վատ դրութեան մէջ ես, կարող եմ գլուխդ ջարդել՝ եթէ ուղիղն ասացիր... բայց դու գիտես այժմ...

Տանտիկինն ու Լիզան քրքջացին ջղայնութեամբ:

— Հա... շարունակեց դերասանը կոմիկաբար — սում եմ որ ճշմարտութիւնը խօսողի ձին պատրաստ

պիտի լինի, որ հեծնի և փախչի... Քեզ, ի հարկէ, ոչինչ. բայց քեզ բացատրողին...

—Ո՛չ, ո՛չ, քնչ կայ ձեզ մեղադրելու. ասաց Լիզան, լետոյ դարձաւ բոլորին և հարցրեց—Այնպէս չէ, պ. Սարգսեանը այստեղ բոլորովին մեղաւոր չէ:

—Ի հարկէ, ի հարկէ... լսուեցան ձայներ:

—Ինչ որ է. շարունակեց դերասանը—այժմ խօսիր... բայց որովհետեւ բոլորս քաղցած ենք և այլուր բննով շատ երկար կը տևի... մի օրիգինալ բան մը տածեցի... Ահա, կը վերցնեմ Աստուածաշունչը... Ունիք այդ գիրքը... Շատ լաւ, տուէք... Կը բաց անեմ տասը պատուիրանները և որին ինչ ասես, պատուիրանների շարքը միայն ցոյց տուր... Օրինակ, եթէ ինձ համար ուղեւոր ասել թէ՛ դրացիիս կնոջը աչք եմ խրփել, կարող ես խփել 9-իններորդ պատուիրանը ևայլն ևայլն. իսկ եթէ բան է, մեզնից մէկը չի հաւատում Աստծուն՝ խփիր մէկ...

—Ինչ անհամ կատակներ են. ասաց Սեդրակը մութ անկիւնից:

—Անհամբեր են բոլորը, սեղան. շարունակեց դերասանը—և դրա համար էլ, առաջ ինձ համար խօսիր: Ինչ կարող է ասել ինձ գիտակցութիւնը:

Եւ դերասանի ձայնը լի էր ծաղրական, յանդուգն շեշտով:

Սեղանը բարձրացրեց ոտքը և խփեց 9-ը:

—Հը՛մ... յանդուգն կերպով ժպտաց դերասանը—դուրս եկաւ որ ես ուրիշի կնոջ...

—Բայց բաւական է, պարո՛ն, գոչեց պառաւ աղջիկը—գուք ձեզ մոռանում էք:

—Ներեցէք, օրիորդ. այժմ ուրիշինը... Կուգէք ձերը:

—Ո՛չ, ո՛չ. ինձ հանգիստ թողէք. ես պէտք չունիմ:

—Հանգիստ թողէք օրիորդին. խօսեց հարսը—ինձ համար հարցրէք...

Սեղանը ոտքը բարձրացրեց ու ալդպէս մնաց երկար: Կարծես շուարում էր: Յետոյ, գահավիժմամբ իջաւ, երեք անգամ խփեց և անշարժացաւ:

—Պատուիր հօրդ ու մօրդ, կարգաց գերասանը գրքում:

—Շնորհակալ եմ. ժպտաց գունատ՝ Լիզան—եթէ ես չեմ պատուում, պատճառն ու մեղաւորը ես չեմ:

Եւ շեշտակի նայեց պառաւ տալին: Իսկ սա զայրացած՝ գոչեց.

—Բոլորը սուտ է... Թո՛ղ այժմ ինձ համար ասի տեսնենք...

Սեղանը իսկոյն ոտքը շարժեց, և, ի սարսափ բոլորի՝ խփեց ոչ միայն 5 անգամ, այլ և իսկոյն լետոյ էլի խփեց 6 թիւը և մի երրորդ անգամ էլ՝ 7:

Դերասանը շուարեց ու շփոթուեց, երբ գրքի մէջ նայելով տեսաւ որ 5-ի դիմացը գրուած էր. «Մի սպանիւր». 6-ի դիմացը՝ «Մի շնար», իսկ 7-ի դիմացը—«Մի գողանալ»:

Ու լռեց:

—Կարգացէք, գոչեց Լիզան—ինչո՞ւ էք լռում. այստեղ դուրս եկաւ 5, 6, և ապա 7-ը: Ինչ է գրած:

Դերասանը յուզուած մի բան կմկմաց և ապա ցած ձայնով կարգաց.

—Մի սպանիւր... Մի շնար... Մի գողանալ...

Պառաւ աղջիկը մեռեալի պէս գունատ՝ ձեռքը ետ քաշեց, ընդունեց այդ հարուածները, լետով մէկէն տեղիցը ելաւ և գոչեց.

—Ահա՛ ձեզ և նոր տարի. եկել ենք այստե՛ղ, որ ենթարկուենք մի խեղկատակի հայհոյանքների... Գանձ տուն, Սեգրակ...

—Բայց Վառճ, մօտեցաւ նրան տանտիկինը—Սա կատակ է... պ. Սարգսեանը կատակ է անում, ինչո՞ւ ես յուզուում... վերջապէս թողէք, պ. Սարգսեան, ինչ անտանելին էք... կորցրէք այդ սեղանը...

Սակայն դատաւորը, որ մինչև այդ լուռ էր, առաջ եկաւ, կանգնեց սեղանի մօտ և լուրջ՝ ասաց.

—Ո՛չ, ես էլ եմ ուզում իմանալ:

Սեղանը սկսեց խփել և կանգ առաւ 7-ի վրայ:

—Մի գողանալ... կարգաց դերասանը:

—Գողանալ... աշխատեց ծիծաղել դատաւորը:

կեանքումս գողութիւն չեմ արել... Ձեր սեղանը ստա-
խոս լիմար է:

— Խեղճ սեղան... չասացի՜ .. մոմռաց գերասանը
սեղանին դառնալով— ահա և քեզ վարձատրութիւն:

— Ոչինչ բան է, շարունակեց դատաւորը հեռա-
նալով— Գնա՛, Սեդրակ, դո՛ւ էլ հարցրու, տեսնենք ու-
րիշ ի՞նչ սուտեր կ'ասի:

— Լա՛ւ... արեց Սեդրակը ակամայ և տեղիցը չը
շարժուեց— թող հարցնի:

Սեղանը ծանրութեամբ ելաւ, ծանրութեամբ իջաւ,
նախ խփեց:

— Անհաւատ... ծիծաղեց գերասանը:

Սեդրակը ազատ շունչ առաւ:

— Ոչինչ բան է. ասաց նա:

Սեղանը սակայն նորից սկսեց և այս անգամ խը-
փեց 8.

— Մի սուտ վկայիր:

— Յիմարութիւն... արեց Սեդրակը— յետո՛յ:

Սեղանը խփեց դարձեալ 5 թիւը:

— Մի սպանաներ...

— Ո՛ւմն ես սպանել. գոչեց Սեդրակը յուզուած
— Դա կատարեալ սուտ է... Միթէ՛ ես և քոյրս մար-
տապաններ ենք... Յետոյ...

Սեղանը այս անգամ խփեց առաջ 6, յետոյ 7.

— Մի շնար... Մի գողանա՛ր...

— Բաւական է այլ ևս, մէջ մտաւ տանուտէրը—
դուրս է գալիս որ Սեդրակը մի հրէշ է...

— Ասացէ՛ք խնդրեմ... գոչեց կատաղութեամբ Սեդ-
րակը— մարդ էլ այդքան խայտառակ բաներ խօսել
յանգգնի... Եկել ենք նոր տարի դիմաւորելու, թէ վի-
րաւորանքներ լսելու...

Եւ անշուշտ կարող էր կռիւ յառաջանալ, որովհե-
տեւ գերասանը գունատ՝ վճռել էր սեղանի ասածներին
միանալ, երբ յանկարծ պատի ժամացոյցը սկսեց կէս
գիշեր խփել: Մի դղրդիւն լսուեց դրսից, նոր տարին
սկսում էր. թնդանօթի ձայնն էր:

Տանտէրը, որ կծկուել էր, մի խոր շունչ առաւ:

—Շնորհաւոր նոր տարի... ասաց նրան դատաւորը:

—Այո, այո... մոմռաց տանուտէրը—լաւ ժամանակին հասաւ. հերթը ինձ էր գալիս...

Դերասանը թողեց սեղանը և ելաւ: Ամենքն սկսեցին իրար համբուրել և շնորհաւորել: Տանտիկինը լայն բաց արաւ ճաշարանի դուռը և գոչեց.

—Համեցէ՛ք դիմաւորելու...

Եւ թողեց որ ներս գնալին օրիորդները, Վառոն, Սեդրակն ու դատաւորը:

Իսկ երբ խօսող և ալժմ անշարժ կեցած սեղանի առջևից անցնում էին միւսները, դերասանը ժպտուն՝ կանգ առաւ նրա առաջ, ձեռքը ծանրութեամբ դրաւ վրան և ասաց խորունկ շեշտով.

—Շարունակիր խօսել, սեղան... Ի՛նչ կը լինէր թըշուառների և կարօտների վիճակը՝ գողերի, բռնաւորների, կաշառակերների և աւաղակների ճանկերում, եթէ ճշմարտութեան ոգին լսեցնելուց յետոյ՝ չը խօսէին գոնէ գլխսեղանները...

Վ. ՓԱՓԱՋԵԱՆ